

якістю інструкцій, які були отримані студентами для виконання навчальних завдань. Зауважимо, що звичка аналізувати завдання на початку роботи як ефективний спосіб навчання визнана сформованою та закріпленою інструкціями, а також проявленою під час вирішення проблемних завдань різного типу, тобто універсальною.

Досвід нашої роботи (більше 8 років викладання в університеті) та результати експериментального опитування студентів різних спеціальностей протягом 2015–2016 рр. дозволяють встановити значний розрив між знаннями студентів про необхідність виконувати навчальні завдання та практикою чи навичками їх виконання. Нами було встановлено кілька причин, за якими більшість студентів (до 76 %) не планують виконання завдань за навчальною програмою, не оцінюють власні інтелектуальні здібності та якісні зміни, не прагнуть змінити своє уявлення про систему знань, не можуть зазначити нове для себе знання. Це, наприклад, відсутність чітких пояснень та методичних рекомендацій щодо самостійної роботи над завданнями, власне упереджене ставлення до будь-якої навчальної роботи як до важкої (малоцікавої, беззмістовної), відсутність чітких та прозорих критеріїв оцінювання навчальної роботи, недостатня увага викладачів до індивідуальної траєкторії студента в групі. У цілому молодь зазначає загрозливу тенденцію - орієнтацію навчального процесу на засвоєння вже відомих на сьогодні знань, а не на самостійний пошук студентами нових для них знань.

Для успішної професійної підготовки, для ефективного навчання студенту потрібні знання процесуального типу – про те, як саме відбувається процес пізнання, сприймання, розуміння, прийняття рішення. Очевидно, викладач вищої школи може цілеспрямовано формувати такі результати в навчальному процесі. Для цього необхідними є систематичний аналіз навчальних завдань, моніторинг пізнавальної діяльності студентів, контроль чи перевірка варіантів виконання навчальних завдань, групова рефлексія, дискусування підсумків навчально-пізнавального програмного циклу.

Продовження дослідницьких експериментів у цьому напрямку відбувається з метою визначення ступеня усвідомлення студентами необхідності формування знань про саморегуляцію в навчанні. За результатами, на наш погляд, слід очікувати посилення інтересу науковців та практиків до питання функціоналу різних навчальних програм. Особливої уваги та об'єднання зусиль викладачів різних дисциплін та методистів потребуватиме пошук методичного забезпечення інтелектуального розвитку студентів, регуляції їх мисленневих процесів у навчанні, індивідуального покращення успішності.

Тетяна Довгодько,

к. пед. н., доцент, м. Київ;

Василь Драгогуз,

к. філос. н., доцент, м. Київ

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Пошук ефективних шляхів виховання морально і духовно досконалої особистості нині є «доленосною справою» (І. Бех). Відповідно до засад такого виховання, все, що пов'язано з впливом на вихованців, має здійснюватись з наукових педагогічних позицій. Основне завдання – залучення їх до світу культури, науки й мистецтва, що стане основою для їх творчої самореалізації та самовиховання, дієвим засобом формування такого типу особистості, якій притаманне почуття людської гідності, прагнення служити людям, душевна щедрість, компетентність, відповідальне ставлення не тільки до

оточуючого соціального середовища, а й до природи як необхідної передумови існування людини і суспільства.

В останні десятиріччя значного поширення набуває концепт «екологічна культура», що стає важливим компонентом сучасної педагогіки. Означена культура передовсім передбачає розгляд на соціально-філософському та конкретно-науковому рівнях проблеми раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища. Очевидним є те, що ці проблеми не можуть бути розв'язані без світоглядного аспекту, без формування екологічної свідомості. У цьому контексті важливе значення має екологічна компетентність як продукт екологічної освіти та екологічного виховання. У 2001 році затверджена Концепція екологічної освіти, яка враховує сучасний стан і перспективи розвитку сучасного наукового знання, спрямованого на перебудову змісту освіти відповідно до вимог сьогодення, на формування екологічної культури, як складової систем національного виховання молоді.

Як відомо, екологічну інформацію населення одержує переважно у вигляді повідомлень про екологічні катастрофи, аварії, стихійні лиха. Водночас у ЗМІ олігархічними структурами старанно рекламуються екологічно небезпечні проекти. Основну увагу приділяють не лише створенню нових робочих місць, а в першу чергу обіцянкам високої заробітної плати. Часто з метою вироблення необхідної громадської думки спекулюють на патріотизмі громадян. Впровадження екологічно небезпечних проектів обґрунтовується з точки зору економічної і соціальної необхідності. Результати проведення незалежних екологічних експертиз таких проектів замовчуються.

Очевидно, що стан соціуму у найближчій та середньостроковій перспективі залежатиме від рівня екологічної культури громадян. Екологічно компетентній людині відкривається прекрасне як у природі, так і в суспільстві. В. Сухомлинський особливо наголошував на тому, що природа є благодатним джерелом виховання індивіда. Сам процес засвоєння екологічних знань залежить від наявності в людини гуманістичної системи ціннісних орієнтацій: ставлення до питань, які підлягають вивченню, готовності присвятити себе захисту навколишнього середовища, бажанню безпосередньо брати участь у природоохоронних заходах. В «Екологічній енциклопедії» зазначається, що екологічне виховання є процесом формування сукупності рис, якостей і навичок поведінки особистості, що забезпечує формування відповідального ставлення до природи.

Метою екологічного виховання є усвідомлення ідеї оптимальної взаємодії суспільства і природи. Якщо екологічна освіта та екологічне виховання є джерелом екологічної компетентності нашого сучасника, то індикатором екологічної культури є стан неформальних екологічних рухів, учасники яких намагаються поєднати гуманістичні мотиви з практичним прагненням людей зберегти й захистити довкілля їх існування. Отже, специфіка екологічного виховання полягає в тому, що воно відтворює природне середовище в формі людського життя. Це не просто виховання бережного ставлення до довкілля, але і фіксовані періоди становлення самої людини, раціонального формування і реалізація її природно-соціальних потенцій. Звідси випливає, що екологічне виховання повинно розглядатись як особливий «зріз» суспільної життєдіяльності і культури. Означене виховання виступає складовою суспільного виховання, але проявляється воно специфічно – як ставлення людини до зовнішньої природи через її розвиток і самоствердження як природної та суспільної істоти.